

Miten sähköiset hankintamenettelyt voivat parantaa julkisia hankintoja?

Sähköisillä hankinnoilla tarkoitetaan sitä, että julkisia hankintoja tehdään sähköisten tieto- ja viestintävälineiden avulla. Tähän kuuluu mm. hankintailmoitusten ja kaikkien tarjouspyyntöasiakirjojen julkaiseminen verkossa sekä tarjousten sähköinen toimittaminen hankintaviranomaisille.

Sähköisillä hankintamenettelyillä voidaan huomattavasti yksinkertaistaa hankintojen tekemistä, vähentää paperin käyttöä ja parantaa hankintamenettelyn tuloksia (alempi hinta, parempi laatu), koska ne lisäävät kilpailua sisämarkkinoilla.

Sähköisten hankintojen käyttöön jo siirtyneet hankintaviranomaiset ovat yleensä saavuttaneet 5–20 prosentin säästöt. Kun otetaan huomioon EU:n hankintamarkkinoiden koko, jokainen viiden prosentin säästö voisi merkitä noin 100 miljardin euron säästöä julkisiin varoihin.

Sähköiset hankinnat asteittain pakollisiksi EU:ssa

Sähköisistä hankinnoista saadaan huomattavia etuja. Sen vuoksi uudet direktiivit tekevät **sähköisten hankintamenettelyjen käytöstä asteittain pakollista**. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että

- julkaistavien ilmoitusten ja hankinta-asiakirjojen on oltava saatavilla sähköisesti (maaliskuu 2016)
- yhteishankintayksiköiden (toisten julkisten ostajien / hankintaviranomaisten puolesta hankintoja tekevien julkisten ostajien) on toimitettava tarjoukset sähköisesti (maaliskuu 2017)
- kaikkien hankintaviranomaisten on toimitettava tarjoukset sähköisesti (syyskuu 2018).

Sähköiset hankinnat avoimia kaikille yrityksille

Uusissa direktiiveissä todetaan nimenomaisesti, että sähköisessä viestinnässä käytettävien välineiden ja laitteiden on oltava syrjimättömiä, yleisesti saatavilla ja yhteentoimivia. Tämä tarkoittaa sitä, että hankintaviranomainen ei saa rajoittaa yritysten mahdollisuuksia osallistua hankintamenettelyyn. Viranomainen ei esimerkiksi saa velvoittaa yritystä hankkimaan tarjouspyyntöön vastaamiseen tarvittavaa ohjelmistosovellusta, jota ei ole yleisesti saatavilla.

Sähköiset allekirjoitukset

Sähköisiä allekirjoituksia voidaan käyttää julkisissa hankintamenettelyissä todistamaan, että tarjouksen toimittanut yritys on todellakin se yritys, jonka se väittää olevansa. Monissa tapauksissa sähköistä allekirjoitusta käytetään myös suojaamaan sopimusten sisältöä (salaus).

Uusissa direktiiveissä annetaan jäsenvaltioiden päättää, vaativatko ne sähköistä allekirjoitusta. Jäsenvaltioiden on kuitenkin arvioitava, missä suhteessa erilaisten turvallisuusvaatimusten soveltaminen on riskeihin. Mahdollisten yhteentoimivuusongelmien vuoksi sähköisten allekirjoitusten käyttäminen ei ole pakollista.

Jotta hankintaviranomaiset voisivat helpommin varmentaa muista EU-maista peräisin olevia sähköisiä allekirjoituksia, uusissa direktiiveissä säädetään nk. luotettavassa luettelossa julkaistujen allekirjoitusten keskinäisestä tunnustamisesta. Jokaisen jäsenvaltion on julkaistava luotettavassa luettelossa kaikki luotettaviksi katsomansa sähköiset allekirjoitukset. Jokaisen jäsenvaltion on myös hyväksyttävä muissa jäsenvaltioissa luotettavina pidetyt allekirjoitukset.

E-Certis

E-Certis¹ on maksuton verkkopohjainen tietojärjestelmä, jonka avulla yritykset ja hankintaviranomaiset voivat saada mm. seuraavia tietoja:

- muissa maissa järjestettävissä tarjouskilpailuissa *vaadittavat asiakirjat*
- EU-maiden hankintamenettelyissä *vaadittavat todistukset* – e-Certis-tietojärjestelmän avulla yritykset ja viranomaiset ymmärtävät, mitä tietoja pyydetään tai toimitetaan, ja voivat *yksilöidä yhteisesti hyväksyttävissä olevia vaihtoehtoja*.

Uusien direktiivien mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että julkisissa hankintamenettelyissä vaadittavia asiakirjoja ja todistuksia koskevat tiedot pidetään jatkuvasti ajan tasalla. Näin e-Certis-tietojärjestelmän käyttäjät voivat luottaa siihen, että heidän käytettävissään on ajantasaiset ja oikeat tiedot. Hankintaviranomaiset saavat vaatia ensisijaisesti e-Certis-järjestelmään kuuluvia todistuksia. Näin pyritään välttämään se, että yrityksiltä vaaditaan liikaa erityyppisiä todistuksia.

Dynaamiset hankintajärjestelmät

Dynaamiset hankintajärjestelmät ovat sähköisiä järjestelmiä, joiden avulla hankintaviranomaiset voivat saada suuren määrän tarjouksia mahdollisilta yleisesti käytettyjen tai käyttövalmiiden työurakoiden, tuotteiden tai palvelujen toimittajilta, joiden suorituskyky on jo todennettu. Uusissa direktiiveissä on tehty tarkistuksia dynaamisiin hankintajärjestelmiin:

- Järjestelmiä on **yksinkertaistettu**.
- Yritysten on voitava osallistua kuhunkin dynaamiseen hankintajärjestelmään **vaivattomasti** ja **milloin tahansa** sen voimassaoloaikana.
- Yrityksille osoitetut erityyppisten dynaamisten hankintajärjestelmien toteuttamista ja tarkoitusta koskevat **ilmoitukset julkaistaan säännöllisesti**.

Sähköiset huutokaupat

Sähköisen huutokaupan järjestämistä koskeva **menettely** on pääasiassa nykyisten sääntöjen mukainen.

Erityisessä hankintamenettelyssä voidaan tarjousten jättämisen ja arvioinnin jälkeen järjestää sähköinen huutokauppa, jonka avulla määritetään erityisesti yleisesti käytetyistä tai käyttövalmiista tavaroista, urakoista tai palveluista **maksettava lopullinen hinta**.

Sähköiset luettelot

¹ <http://ec.europa.eu/markt/ecertis/login.do?selectedLanguage=en>

Sähköinen luettelo on täysin **uusi sähköisen hankinnan väline**, joka on vastedes hankintaviranomaisten ja yritysten käytettävissä. Sähköisen luettelon avulla yritykset voivat tehdä tarjouksia jäsennellyssä muodossa (luettelona). Niiden tekemä tarjous voidaan **arvioida automaattisesti** viranomaisen sähköisessä hankintajärjestelmässä, mikä johtaa säästöihin ja lisää hankintojen tehokkuutta.